శ్రీ

మాతృపూజ

గా. వి. పే. లక్ష్మీనారాయణ.

అయ్యా!

మాయెడఁ గలుగు మీ ప్రేమ జాలినది. కృతజ్ఞతాపూర్వక నమస్కృతులు అనుటలో కాదు. అవిధేయమగు నీ యుపాయమును దిద్దుటాలకు.

త్రికరణశుద్ధితో నేను నివసవస్తుములకు వినయమున సమర్పించుచు,

మాతృభాష

శ్రీ నాచనమని తెలుగు దయతో స్వీకరింపుము.

అనేక వందనములు

రాజోలు
1938

గా. వీర వేంకట సత్యనారాయణ.

౧ వ.

★ మాతృపూజ ★

— ప్రథమ ప్రకరణము —

శ్రీలకు నెలవైనమాతృ సౌశీల్యమాతృ
సేమములు గూర్చుమాతృ మనోజ్ఞమాతృ
ప్రమదముల్ కంటకమువంటిమాతృ భక్తమాతృ
మహితకరుణమాతృ వినమ్రకారుణ్యమాతృ
కడు మనోహరమైన మధురాత్మ్యముగాన్ప విభువు.
పాలిపించాలుం గోసి యూర్పున కొలుం గోసి
గాలికి ధూళికి గాసిలం జాలి
చల్లని యొడలుం బోస్య చిన్నమాటల
కలువరిల్లెడి శిరము సాచ్చుం గదేల.
పెంచి యున్నత్యముంజేయుం బెద్ద జేసి
కేలు గవుయించి నడచు నక్కించి మాటల
వట్టులకు గోరుమాతృ దేవతల కహార
మానెట్టు గోపించి యరయు నతులభక్తి.
నోములును నోచి విద్దుల నోముం గోరి
ఎలమి వరదానమాయోగ్యమున్ కలుగం గోరి
తలపున దైవకృపావయంబున సిద్ధింపం గోరు
పట్టెడు మన్నుయై సిరిమా నుండి బడుగు.
నవ్యరాగంకమువంటి మాతృ కంటిపాపవోలెం
దన్నుగాచికేళవున్నులుం దలచు నోలెం
తన్ను మనస్సున నన్ను నుండి తలచునోలెం
కన్నులం గృతజ్ఞతను జూపి తలంచు నమ.

ద్వితీయ ప్రమాణము

పూజనీయులలో నెల్ల పూజనీయు
లెవ రని యడుగఁగ భగవంతు నెన్నఁ దొలుత
విదురుఁ డెఱిఁగించెఁ గాదె వేఱొకండుగ
మఱియు మఱి కృతజ్ఞత గల్గినవారి కిలను ?
తల్లి దండ్రుల యందుఁ దల్లి హెచ్చు ౯
తండ్రికి హెచ్చ టన్నను తల్లి యొకఁత,
"జనకునకు మాత పదిగుణా" లని పలుకు
స్మృతుల వాక్యమ్ము నావిష్కృతముఁ దెలుపె.
[illegible]
నాటకము [illegible] నాటకమ్ము ౧౦
తల్లి నా [illegible] స్మరించి తనరినట్టి
[illegible] కలదె తొంటి ?
మాతృమహిమ [illegible] తెలియఁ
గలుగఁ దెలియుడు [illegible]
దైవత [illegible] ౧౧
తల్లి తన [illegible] దైవతముగ.

—

— కృతి సమర్పణము —

[illegible],
[illegible],
[illegible],
[illegible],
[illegible],
[illegible]
[illegible],
[illegible],
[illegible], ౧౦
[illegible]
[illegible].

———

— శరద్ర్తుస్వాగతము —

—• పంచమ ప్రార్థనము •—

శైశవమునందుఁ గేవలాజ్ఞానదశను
నిండుకొంచుక నాంటి గుర్తుండునొకో?
తెలియనేరనువేళఁ బసిపాప కొలఁది గొలఁదిని
జాను గుర్తించుక్ చెప్పవేఁ దల్లిఁ గాదె?
ఏడదయాతిరంగిణి నమాపించిపంతి,
నేమును సుఖాబ్ధినింబ మగ్నంబచిపంతి
వేదని కాంత మాను- లాలించిపంతి,
మోదవార్ధి నిమంచచిమున్న- గాడు:
సున్న దీమాశశివప్పుఁ బరువు గాంచు;
గలశోధ శాఖలను కొంతలును గొంత;
పనిత సమన్యయ చెటంగని పాపలను;
నా మెం డెను వరాను గన్న యోయుచున్నగాదె?
ఎటువెకలినిఖదేశకు వాత నన్నఁజేసి,
వ్యాదనమున దుఃఖమూపకిరంగ నిన్ను జేసి,
రణాక్కరాను ఈమరు మలంచిత్రాం బ్రహ్మ గాదె?
ధరణి శక్తి పరిమయము లుండె తల్లి నాండి?
తల్లి కొమునిచె హితుడు లుండె ధాత్రియందుఁ?
గన్నతల్లి, బిడ్డలఁగన్న కల్పవల్లి.

మాతృస్తవ

—(పద్యప్రవాహము)—

కన్నులగంటి తామరవుకు జల్లి నన్నుకని
నా కనులారా గాంచి బరమా యుండెడిన యమ్మరో!
దని నా యుండెదమ్మక్క నాకేల యమ్మరో!
గలను సాధుని నాటిరోజు-డుము నైకనే
కనుల నవనవిక్కతేజ రోజాక్షమును నైజమే
బాకరాజు చిల్లుల తోలుగాడ ఋణముడిప్పి,
దని యుంచి క్రుంగులాడ నకటికేవి
నోవలసియున్న దో)రింగ లోభునోళ్ళ-
తన్ను నెన్నంటి నూరక రాకన్నుడాన
తెలిసి తెలియకుండుచునకుండి యెన్నో!
ప్రార్థనను సేయ సేసిన నైజమున్ను
మానక గుడునీ యున్నుకే దుర్గములకు!
కహాశముగ సాధు నైన పహాభ కనుడు
క్రియలకంటాను తపేగానేరమునను
గాఢ భయము నమోమిండు గాంచినంతి
గాడన్ను నిజాతీ నిల గంగిగోవు ద్రైతమె!
కిల్లలను గూడి యుముతిగ దిల్లి కొడి
తొమ్మి దేవాయుంగోర్లు మొగినన్ని
యేమిరోగమ్ము సేయు దుల్మించునో యని
కృశము లను నిరుమును నలంకరింపులను
చుక్కలను విడ్చిగోని సేవరింపను గద.
తుదునసాధారణంపు శోభను మొదటి దానా!
సేవకటిమాత్రిసాహసం శదటి దానా!
యూరదుడునిదునను క్రైస్తవ మొదటి దానా!
మాతృవాత్సల్య మని యనదమాన మానా.

— సప్తమ సోపానము —

ధన పతి సౌభాగ్యానయన
వర్జిత పుత్రుల్ పొందు గాక, యా
ప్రవిమలతత్త్వకీలము
కలవని బాలుని కేలుదు గాక, జ
వనము సుఖమ్ము లేక కదు
వంతలు కాల్పదు గాక, విష్ణులే
ధన మని, వారలే మాయకదు
ఆంజనేయ మును బంధు, వారు కాం
చిరసుఖమే సుఖ మ్మనుదు
అక్షయము సమరోసి, వారలు
గదు గదు రెమ్మకే లిడదు
గాదుదు, వారికి నొప్పి కల్గని
యనిగతి నా పొందుగదును,
వాత్సల్య మ్మగుయాభరాజ లో
వన దిగమ్రింగుదుం, ఆయు క
వంతసుఖమ్మగు కొందుకుష్ణులు
లున్నకలనుదు, మ్మగమ్మ నిడు
గా ఉరసమ్ము లొసర్పుదుం, సకలం
బులర నవపాల దుందగదు
కొర్ణుల కేలుదు గీడు వాదిరి
తిని, గృహనిర్ణయమున్నాను,
దెంపున, దేహమునందు లేదునా
యునఘనతీము తల్లులమ్మ
దాశయ మే నునవమ్మ ఖాత్రిలో

—• ఆత్మనివేదనము •—

పాతివ్రత్యము పత్నికి బోధించిన యమ్మవు గాదె,
భర్త, భార్యకు బోధింపు దమ్మువు గాదె,
భ్రాతృలకు తమ్ము బోధించిన దమ్మువు గాదె,
పితృభక్తి బాలుర బోధించిన దమ్మువు గాదె,
సచ్చరిత మనుమలకు బోధించిన దమ్మువు గాదె
నరవరులకు నీతులు బోధించిన దమ్మువు గాదె,
తొలుత చేసిన కార్యము చేసిన కీడు కాదు;
తల్లి చేసినదెల్లను చవితిచేయమ్మ కాదు;
వ్యాకరణాలయమ్ము కాదు, దివ్యమమ్మ కాదు;
కాదు కలకాలమును నిల్వగలది కాదు;
వారి చేసిన మనోవ్యథలు మహాతపముతో
యమపురికి పోవుచోట మాటలు పలుకుచుండు ;
తల్లి చేసినదెల్ల పాపవిధమ్ము చేత
భంగపడి భంగపడి భంగపడి భంగపడి
సంతతానంద దాయకాత్మ్యంతవిధము
వారి సంపూర్ణ గంగాగ్రివంటిదాట్లు
పత్నికముగను బ్రోవనేరదు స్త్రీలకెల్ల,
గన్నసంతానమునకు చెప్పినట్టి దైవ,
మాసినను తల్లి పై చేసినా, మాపతుమ్ము
తల్లి చేసినమ్మకవి యట్టి ధరణి జెల్లి?

నవమ ప్రమాణము

స్వార్థనిష్ఠురములు, పేరాశలు, క్రౌర్యసాహ
సములు మసలాడు, ప్రాణ్యంతరంగములను దేటి,
కసనభీకరం, దప్పులు, కరము
కృతఘ్నముగ్ధములుగా నొడ దండెత్తి వచ్చి,
ముల శివాకృతి మూలనసలయు నందు
నతిదీకరము రాయుపూరుమ్మ నందినతతి,
నమయు నటి పాల కంటిక్కనమయు మాట
నేయునోయుటకును నిత్యమయిన తేక,
తల్లిదయాలోచనము గాని, దైన్యమూని
భార మంతయు నుడిచి, భవాని పైని
నా శిరః గోలంత వాటిల్లచిత్తవృత్తి,
ప్రకృతిశోభలమ్మనకు మన్న రానితేని,
భారతావని పుణ్యక్షేత్ర ప్రాబల్యగతిని,
సాహస విస్పష్ట నిలచిదే పాపాళ బని
యువనిపీఠులు నుతించెద నైనవారైన,
నవ్వుచు క్కృతనిశ్చయుమనగలు యూ శివాక
యుష్మలువను గూర్చి మాటాడ వరుగ నెంచి
యునుచరులబంటు లెవ్వ జెవ్వంటి దాగ,
స్థైర్యమూన దిగ్గలోకం బ్రాతావథుడను,
మాతృదేవత, యూ " శివా " మాతయు వట
వెలుగడల దివ్యతేజము గలయు జెర్వ
సద్భుతానందమగ్ని సాక్షాత్కరించె
నో యమకంగ బ్రహ్మానందం జేసాసనరు,
వికయు నందగ్రిమములు లాగి, వివరెత్తక్క,
గరములు పొంగిపొర్లు రోమములు వీరము నాల్గు,

దిక్కులకెల్ల నాదమై, యూతమలోకగ్ని
నాగము వ నడి పవిత్రులవాక్యములను,
"జయము! జయము! భారతమాత! జయము! జయము!
నోరఁ బలుకుచు, మిందిరంగణము లెరెదము,
భారతాంబకు నంకితంబై భక్తిమునుగను,
లోకము నీవే యూగాడు భవాని శోభనములను,
" జయము ! జయము ! భారతమాత ! జయము ! జయము ! "
అనుచు నమ్రులను బూని, "యూతృనగరి
నమను. ప్రభుభక్తియును, దేశభక్తి, దేవ
భక్తియును. సలాము! తల్లులు, నక్షత్రములు,
భక్తులతోఁ గూడ సార్థసాఫల్య మందెద,
జయము! జయము పూజము; లోకము; నీ రండు మంటి,"
అనుచు పవిత్రమాతల్లి హృదయతలాక
నమను బంధానుభూతు లై తోడుమంతటి
భావములు తెలుప గద్దరో వ్యక్తపడునే !
నాను త్రివర్ణకారి పతాకముఁ బూని,
జయజయభాగమ్ము నెత్తి, యిలాజగములోని
సమ్మతానమా చేతమ్ము లై భయమున్ను
నాఁడుగఁ దేవ [illegible] తల్లి
సర్వమతసోదరులోనుమాశక్తి [illegible]
మాతృమూర్తి [illegible] మహాముక్తి గాక
యుల మహామ్మదీయులు క్రైస్తవులుఁ గూడి,
తెలుగులందరు తెలుఁగోంత తెలివివోన,
నన్ను, తామందరు నాలుగు పట్టి, కాక
ప్రాణమము చేసెదు శివానుచరితకు !
పరమాతల కళ ప్రజాప్రేమము కళ
భక్తులను, తొలుతను, మేటిపరమల
నొసగాడవి దేవమాతకు సుమముగను !

జ ళ మ ప్ర తా ప ము

ప్ర చంద్రికలమున్నుల తా, రాపములను
నలువంక నెక్కినేత్ర గాడుదములవి
ఆనవాన లాను జనముల్లసిన్గొడ
మునుముంగ కలుగుట లోల బంద యా గు
పల్ల్రవములు లక్ష ధరణి నెం దక్షి
అం కొన్నయస్ప్రదేవ్య నాటకం కీర్తి,
దివ్య యోగాలను నేడు జన్మని దీప్తి
కాగలంత నేర్పు బాధలం దీర్చి
దాగకులలో విందుబున్లను జెవి,
రెప్ప కెనితల్లి ప్రేమమున్నదను ౧౦

నెల గాని నేల గాని కెలయుని తొందరె
మలమూత్ర దుర్గంధ మాలిన్యములను
కెలుంగగ బాధలో నిలు కలుం జారల
వ్యాంధ్యవమ్ములను జా ఁతి లేనియాప్త
సహ్యభావముతో సహమ్మెయు దనకి ౧౧

యుపకారములు నెల్లవలిచి మాకెటి
కేయుంచు ప్రేమతన్య చిత్రించుగొలల
భావనాగించ్న సరసుడు గాని
సకల జంతు ప్రపంచమున్ను సత్యమున్ను
సత్యమై యుండు నీవు నాగినంతకును;
గల్ల తైమ యుండు నీవు కేవలానినాడు
సకల జంతు ప్రపంచమున్ను లా గల్ల,

ఏకాంతశ్రేమానము

స్తనంధయుండ న యుగళకరాబ్జంబులయందును
బాల్యలీలామధురాంకిత (ప్రపూర్తిసాంద్ర)
మిలమిల మెరసేటి చంద్రికాచితశోభ లఁగ
మాతృమనంతస్స్మితవర్షలు మహిమయెనడనచ్చు
కన్నములనృత్యములాడు గాఁడు నాతోముఁ ౯
తల్లికి గల్గు శ్రీప్రేమకు తానే నామ్ర

తల్లికిఁ గల్గు ప్రేమ కతమ్మునఁ గద.
మాతృమూర్తి చిందు తన్మయ మాతృమహిమ,
యుపనిషత్తుమంత్రం, యుపదుల సౌగమ్యమింది,
పొంగుచుండు పొంగి, చిన్నారి, పోరలి పోరలి ౧౦

చన్నకల మాంసి, లేలప్పులనొదు దాటి,
తనరకు విరిస్వర్ణసంధ్య నరశోభయందు
మునుఁగుచుండు, తేలుచుండు, మునిగి, తేలి,
తేలియుండు, మేను మఱచుచు, తోలరాడి.
కనుఁ గనాకద నప్పుడుల్ యనుట విలుకు? ౧౧

ఏమి దివ్యత్వ మున్నదో, తెలుపకే,
కలదొ, యీతల్లిప్రేమకు తెలియఁ గలరె!

— వ్యాసక ప్రమాణము —

ఎవఁడు భూతయందు సద్భావికే పొసంగు
నమ్మి నిలువఁ గల్గుచును దెల్ల మమ్ము నుంచె.
ఒకఁడు భూమిపై నొకఁడు డింభ్కోలను భలభు.
ప్రకృతి యది యున్న, నేనుగా ప్రాకృతివిధము
శాంతిమయము వర్ష్యంతుమ్మత జనగర్వ
గోళముపమన్న కమలభవసంకల్పము
బంధువినయవాన్యము క్షల్లి పాలోఁ-వంగె?
చిత్రమది చిత్రమని; కనుఁ జిత్రమద్ది.
ప్రకృతి యదియు వంచనో శాస్త్రవాదముననా!
గనుఁడు లోనేత్రమును విప్పి కనఁగలారు
బాధితక్రమము, నా నోమునోత్సవమునను.
పల్లిరూపమ్మునను నాకు తనునటయును.

—:o:—

శ్రీ రామ క ళ త్రీ మా న సం

ప్రాయమునఁ బ్రాణ స్నేహితపాత్రుఁడయ్యు,
కేళి సల్పెడు బాలబాలికల తోడ,
పల్లెపట్టుల పచ్చని తీయ్యని వనముల,
శ్యామలాంగ సుందరతరు సంఘములను,
సరసగీతములఁ బాడు పక్షి సంతతులను, ౯
దివ్యసంగీత ఝరులఁ బ్రవహించు నదుల,
పద్మినుల సౌందర్యము పరికింపగ,
ప్రకృతి సౌందర్యమును గల్గి నరులఁ బ్రకృతి,
నంతటను జూచు సైనికహృదయమ్ము
గనిన మహానందవైభవ ప్రభావమ్ము. ౧౦
ప్రాణములు దేహము వీడి ప్రణయనదుల,
చిత్తవృత్తులనెల్ల గాఢ తృష్ణ చేసి చేసి,
వాక్కుల నాఁడు గాక, యనుభవమున పలుకు గాక,
పరమానందవాహినీప్రవాహము నిరుల చేసి,
తనను జరిపించుచు పవిత్రసౌందర్యమునకుఁగ ౧౧
నంతటను జూడ, నహా! యమృత్యుదివ్య
మూర్తియై ఉండి దివ్యముగా మరల దాని,
గనుల కగపడు రీతి గాఁగ నంచి

— చతుర్థకల్ప ప్రహసనము —

వినుమొప్పులను చేల్లు నారంగము వినుదసమద్వ్యం
గాడిదు బసోనారు చేలమాలుంచు,
నానవంటనమ్మ్గ్ర సైన్యవ్యయ్యంచునృపుల
న్నాదము కేనారు లలంయు నెరయు భాని
శుభాతాదర్శగీతములో స్థానము గాగ
గాడుభోగంగ సుభానుయు నార్యగతిం
నవరసమున్గు భోగ్యులుకర్ణభుకేతి
సీతోనెను నేర విద్యలఁ దేఁ జేరి
గారవమునొసఁ గట్టింయుండనేఘలయుండు,
నవ్యదవ్యాను నెరగమ్మ నసి మనసు
నత్తుమునిధాన నేర్పుంగవలతినగతి
నేర్పునదాన్యసమాచర నీరలుంచు,
తన్మరత శారాలు నిలుఁగదియంతెని చేయు
తప్పులో ఘారపాటులో గద్ద సైన
నయమునునన రూనాయకేపృష
మంగళించంగనా దేవు మాటలంచు
నీమవకు నగుకట్లో రొమక్కుంగనమాత్ర
మేని యంగరక మోసాన్య తొమేని యొమ్మ
జేని కళ్యాణ్యమును కేయు నరను బట్ట
భాని రూనందమునవు నిర్మలప్పునతిని
మొమ్మకో నిమమునమ్మాటి కొనెమ్ములంచు
వాక్యవాక్యములున్న వనేక వైభవులను,
ఆశవనముసంతోఁ బలుచి న్నివన్మి లుగను,

నక్షత్రాక్షరములను నత్యంతముగను,
వినుఁడు వరదుఁ బ్రేమమీఱ మఱి గ్రోలుదుఁ జేయు ౨౯
మాతృశ్యామలను వ్యూతి శోభనహారతులను
చేకొనుమింక నవనీతమంగళ మోః! ను
ధ్యానమును నిత్యాల్! నవించు సాష్ట్ర్యాకున్న జనులో
కారుణ్యమున్ను వచించుదుమాదు తల్లీ;
వరదయామయంయ ప్రాణదైవతమా తల్లీ. ౩౦

—:•:—

—॰ పంచదశ ప్రసూనము ॰—

భక్తి పుష్పములను నెల్లఁ బ్రభవమ్ము మించి మించి
మహిలో మాతృత్వమునకో, భూదేవమునకో, నగరో,
దొరకొనిన సౌగంధము [illegible] దాత్మ్యమ్ము,
కనక కల్పలతోటలోనఁ గనఁగ నా కీ
ధనము కలిగిన గతి యనాఘ్రాతమ్ము గాను,
కాని మనమంలను నాసంగఁ గలదె ధనము!
[illegible]
నిండుమది బహుమ్మరము గాక నొలుల [illegible]
జనుల కవశాల మోహించు శ్రీ యున్నఁ
దనము దాఘించఁగను జేయఁ దగున వారి,
శక్తి చాలనివారము దాసత్వ మహిమ!
నీవ నోరక, ధనము నాసించి కాక,
ప్రేమ నాసఁ గలుగును బ్రేమ సాక,
[illegible] తేట తన కన్యమనూళ్ల గాక,
[illegible] తన పంచి
[illegible]
సంపదలను, గలుగంగ [illegible] [illegible]
కలియుఁగడు పాటి [illegible] రాము కాక!
ఎటులు సేవింప నగుఁ దల్లి [illegible]!
సేవింపఁ [illegible] నగుఁ దల్లి [illegible]!
నెటులు పోషింప నగుఁ దల్లి [illegible]!
నేమి [illegible] నగుఁ దల్లి [illegible]!

—॰—

—• నీరాజన ప్రదానము. •—

ఉత్తమ హారము నిరంతరం బోము,
నిగమ వార్త లోనైనయటులు
ఇట్టి హారతిచ్చుచుంటి గొలువంగ
వెలుగుచున్న మహాత్మకర్తలను
ముక్తి తెంపు నొందు యుద్యమము సూత్రముండి, ౯
యుగపరంపర ద హరిగా, సోయగపు యోగితో,
గొంటుడు మ వెంట యుంగుటతో వెలుగుచుంగ
వెలుగుచున్న మహాం కర్తలను.
సమయమిచ్చు గరిమ నీమం బులనేమ లేదు
యుంటుగనోళ్ళనంటు పాటుననుము, ౧౦
నాకు యోగము సౌఖ్య నాంగ నారుగ చిత్తంగ
వెలుగుచున్న మహాం శ్రీప్రకాశకుని.
ఇది యుటుంటను శిష్యుని యని హారంటును,
మనసు నిజమై వెలుగుచునె తాను
నిత్యము శాంతస్థితిగనున్న సత్యము ౧౧
వెలుగుచున్న మహాం కర్తలను,
నిత్యశీలము ఇచ్చి నిత్యమనిపించునట్టి
శేషము నవ్య నందమున తెలిపి యిచ్చితిరి,
శేత వారిట గాని మహాత్మ్యపూజ నొనర్చు
నెపుడు మెలకువగును నడచి తృప్తి
మంగళము! మంగళము!! శుభమంగళము!!!
మహాత్ములు, వారి మహాపూజ సేయు వారలను,
శ్రీయుత సంకరంగ సమర్పించుచున్నాను.
మంగళము! మంగళము!! మహామంగళము!!!

ఇది మహాత్మ్య పూజ, ప్రథమ భాగము.

శ్రీ

మా తృ పూ జ

ద్వితీయ భాగము

అన్నా!

మా యెడ గనుంగరచు శ్రేయము లావికిని, కృతజ్ఞతాపూర్వక సహస్ర్వతో అనుబంధ బాంధవ్యమునకు చిహ్నముగను దిద్దుబాటులను.

శ్రీగణపతిస్తోత్ర నవ నివేదనమాలకు వినయముగ సమర్పించు

మా కృతజ్ఞత

ఈ శ్రీనాదమాల తెలుగు దయతో స్వీకరింపుము.

అనేక వందనములు

కాకినాడ 12.6.1949 } గా. వీర వెంకట సత్యనారాయణ

శ్రీ

— సహస్రమాసైకోత్సవము —

శ్రీమద్యోగానందాంధ్రీరామాయణ కృతికర్త.

మహాశ్రీ - చిల్లరిగె యోగానందయ్య పంతులుగారు

రచించిన శ్రీమత్సీసమాలిక

శ్రీమహాలక్ష్మి నా సింహాచలమ్మ నా
 కల్యాణమూర్తి దే శ్రీమతల్లి;
మంగళమ్ములతల్లి మాగుణవతులచెల్లి
 యా యమి యాకోవల్లి యుల్లి నేను,
కోమలుల కోడండ్రి కొమరాండ్రమనుమలు
 మునిమనుమలు గూడినిటి గోడం;
దల్లనిటాల్పెక్రాలన్ మల్లెనీవల్కెలన్
 ముల్లుబోసినయట్ల ప్యల్లనాడె,
గాదబంధుబాల్ని కమల కమలగర్భ
 యుగ్మయమునంగెరుముల సుక్షింతె;
మాననమాసైకమానితాయుష్యమ్ము
 మహోత్సవము గోరు [illegible]
వనితపతంతరహీన భగినీమణ్ణియు నంబె
 కీలరోధియు కేవి దీవిరోధి
మత్స్యర వత్స్యర మాసియునైకాఖ
 మాసపూర్ణిమ నాడు దమక్కరాక
గురువారమున మాపతరెల్యమురిపము
 మను సత్యనారాయణార్యవర్య

జన్మదినము :— శ్రీ అక్షయ సం॥ ఫాల్గుణ శు॥ గురువారము. (18.3.1866)

అనఘ శ్రీ మాతృభూమిసంకీర్తన దీప్తి
అమరు; చిరనవజ్యోతియై ప్రబల నట్టి
రసజ్ఞలేయు నవగుణాభ్యుదయ నెలంగె
సంగీత శ్రీలు పొంగి పూల
పోసల కురిసిని నా వెతి మొలకనగ
భావిభవ్యప్రభాపరంపర లొసగి
సత్యనారాయణాచార్యరత్నవసుమతియు
వ నవసుమము నింపి తల్లించె కంపనాగ్రె
గనుగ్గొన కవి పెద్దవాళ్ల కృతులు కల్గి
నారలు 'భారతామృతము' చేర లలరి.

శా కి నా ప
12-5-1949.

*

ఓం

మహాత్మపూజ

ద్వితీయ భాగము

ప్రథమ ప్రకాశము

ఎవరికేని లొంగని గుండెదాల్చి విడుము నీవ
పంచనాలుగుకోట్ల భరతపుత్రి నాడ
శిశువు భారతంగమునఁ బ్రబోధించుచుండు
నాయకునకుఁ గేలు మోడ్చి జోహారు లనెద.

బక్కలు నేర్చిన నేర్పరి రొంటిఁదలచుచుండ
బలువిలువలుల దొలుకొల్పువలుకు "ఆత్మ"
ఏమయినను లోన బిడ్డ నాగా నింటి పలుకు
నాయకునకుఁ గేలు మోడ్చి జోహారు లనెద.

ఏకకని దివ్యతేజని కేదములకు
ప్రముఖ్య లక సచ్చిదానందమూర్తి కళ్ళకొ
లేపాలజని తాపవిమలదయాంతరంగ
నాయకునకుఁ గేలు మోడ్చి జోహారు లనెద.

— ద్వి తీ య ప్ర స్తా వ న ము —

ఇది యిట్టిదని తెల్ప నిది యని యూహింప
నవని నవని జేసి యుగపు గాక,
కోటి కోట్ల జనని తరంగ సృష్టించి
చూడఁ బాలోకమ్ముల భ్రాంతిఁ గొలిపి
చూడఁ జేసి చేసి చిత్తశాంతను జేసి
జనని తే జోంచురుల వెలుఁగు జేసి
కవలినోర్వ ప్రథిత గాంభీర్యమును గల్గి
మహోర్ధిన్యము సౌందర్యమహిమఁ గల్గి
సార్వభౌమిని దేవాధిదేవాజమ్మలను గల్గి
వెలయుచున్నట్టి సర్వస్వనేకు నొళ్ళ
మాతృ జీవితంబు మహో జీవితము జేసి
భక్తిశ్రేష్ఠ వినయోత్కృష్ట గోర్కుఁ
ఆత్మ శుద్ధిగోరుఁ జేతులు జోడించి
"వరులు", "వరదు" లనుచు జేసె రాంత్స్.

—•—

—• కృతి సంప్రదానము •—

అన్నమును గుజ్జుగాఁ జేసి, చిన్ని నోర
చేత నిడినాను, చంకను జేర్చి యెత్తి,
"గుజ్జుముద్ద యుంటే" యని కొంతసేపు,
"గోరుముద్ద యుంటావు" యని కొంత సేపు,
చిన్ని చిన్నముద్దలుగను జేసి, నోట
త్రేపికొన నన్నమును దినిపించునప్పుడు;
తినకయుండిన, "గోరన్న! తినుము; రావె,
కాకి రో వచ్చి తినునో! మామా రాని వచ్చి
తినునో! రామచిలుక వచ్చి తినునోయి" పిలుచువారిక
యందరకు నొక్క ముద్ద లిచ్చెదను నవ్వుడు;
"[illegible]! యిది నాన్న ముద్ద; యిది యక్కముద్ద
యి[illegible] బాబాయి, మామయ్యముద్ద యిద్ది; తిన
తి[illegible]నా! చేయ దినవలెద దిను" మటంచు
వారి పేరుల నుచ్చరించి నవ్వ
తొందరగ మా జెల్లిముద్ద లిచ్చుచునప్పుడు;
ఇంటి వోటున బిడ్డ గారాబుగా జేసి,
ఇట్టి చేసిన ప్రేమన్న తొండవు చేత
దినకరుఁడు మాటికొన్న బిడ్డన్ను గాని,
"దొంగతినమ్మగ వచ్చి చేతికొగ యుపుడు
తినునో! చేత మామాహాంబు తినునో తిని!
కానరెవు కావలె నటువంటి ప్రేమను గోరిటి,
ప్రేమను గోరిటింపఁ జేసి పాపాంబుతోటి,

"ఏటికి పోవ కెత్తుకొనిపోయిరి కేటి మున్నే!''
అనుచు పిల్లలొక్కమాఱు నిల్చినయప్పుడు;
ఎవరికొంటెపిల్లనో మాతాత నేనున్న
పిల్లనో చూచి, "ఏమి నే పెట్ట వచ్చు?
పెట్ట నవనవ నేత్రాల పట్టు మనసు!
పెట్టుటకు రాదె! నాయమ్మ! వేగ రావె!
రాక యుండినఁ బిడిచెడు నాగపిల్ల.''
అనుచు నేనొక్కమాఱు నిల్చుండునప్పుడు;
అటు పిలుపు ప్రేమ తోడికమ్మ, యటుపోయు నిదురను
జూచి గాఢకమ్మ, తోడకమ్మ వొక్కసారి
పలుకు లవి యొందో యవి యొందో పలుకరించి,
పులకరించిన తోడకమ్మ, కన్ను మూయ
బిడ్డలను బువ్వ తినిపించు మెలుకుండు
నొక్కటికమ్మన, నొకపుణ్యంబు, నొక్క గతిఁయు
పట్టిడుండఁ జూచి పగరోల్ప్ప భరియుండు
నెందుఁ గల నొక్కమాత్ర కల్లియుండుఁ గాక?
తల్లి తోడార్పన్న కొంకార్పు కల్లకల్ల.
కన్నతల్లుల కేమి యొకొక్కప్రేమ!

—◆—

— పశ్చాత్తాపము —

నీగమంబు నిన్ను జేసెన్ను నిమకేకొందుము
నిమకేకొనుచుండు ప్రవహించు నేర్పు; గాని
పల్లమునకేనంచి మరల తెగంబోవ నెంచు
ఫలము చరితార్థమునకు గొప్పపట్టు వీక
నీలి బరుం; గాని రాగయమును నింగిజేసి.
నిన్నుజెరి వ్యాకులామున్నదనే కొందు
వస్తు వేదేని దగవిడునంగ కల్గి
యుంతలోం గ్రిందం బడు స్వప్రయత్న మెుగనక
పంకిలేమ కాని యత్నములు నిలుపుకొను.
అటుల ఇహలోకజీవనయునదు కన్నసిడల
నకలంపు వ్యాధుల తలవాటుపట్టియేమి,
మన్ని కాలాస్తులు వివాహపట్టియేమి
మహోత్ర వ్యాధుల ఘాటిల్లుపట్టియేమి,
మాతృపూజాద్యక్ష మందు విరాళమిచ్చియేమి,
ప్రేమమున [illegible] గన్పించెట్లు యేమి,
కరుణారసము [illegible] కిక్కు యూతల్లి
న్యాయమున [illegible] రండితో బిడ్డలందరుం బ్రోచు.

—• సంపదప్రదానము •—

“సుంత్రులకు దూరు నీకే సత్యాపరాధి లేదు
సర్వములు నా మృతము భువిప్రకృతి,
ప్రాణాప్యాయము శక్తి స్తై జేసిన ప్రాణ మైన
కవచకుండలములు నిచ్చి గర్వకాగ
పావురము “కావు” మని ప్రాణాల నొసగ
కోరినము కాగ దేహమ్ము నొసగినను శిబి.”
యనుచు వారి ప్రశంసింతు రవనిజనులు
చేసి గర్వం గాక, ప్రతిష్టైం ప్రీతిం గాక,
యింతటి యం తెన్ను సాకేయు మించి లేక,
కష్టములకోర్చి, ప్రతిష్ఠల కాంక్ష గాక,
ప్రతిక స్తైందము సుఖ స్తైన ప్రాణ స్తైన
గన్న బిడ్డలనే తెంచు గర్భపదర
గాం దలంచును తల్లుల తలుచు గాని
ప్రతిఘటనమైన ప్రతిఫలమే గానిదయ
త్యాగ మున్నను తల్లిదే త్యాగము కద!

— ముక్త ప్రశ్నాలము —

ఏమి కారణమునను తా నేమి కోరి
మానవులను గూర్చి కలశ్రీగనమ్ములను నిల్చి
ప్రేమగా గురిపించి భువనముల్ నిలుపు తల్లి!
ఏమికారణమునమో! తా నేమి కోరె!
మరాడు మాయంగ నుటీమణి మరాడు చేసి
[illegible]
[illegible]
ఏమికారణమునమో! తా నేమి కోరె!
మంచు వేసవిగా చేసి కొండలూను
అపుడు కను కన్నీ తమోదాని యుండకయున్న
పాంసులను నీరు నిడి చెట్టు ప్రాణ మిచ్చు
ఏమికారణమునమో! తా నేమి కోరె!
ఉప్పురమునంపా రోషము నోమమ్మ మ
స్త్రీయమరనములచే సుధా చిలికి చిలికి
మందు చెమ్మల చొనకల్లి ఇచ్చిమన మొలకగా
[illegible]
ఏమికారణమునమో! తా నేమి కోరె!
భువనమున లాంతముగా నొగి బట్ట చేసి
పాడిపంటలు సిరులు సంపదలు నింపు
నిరులు మానవత్వపుకాన్యములు గూర్చి
జనుల కానంద మొంగాను పాలనము కారి
ఏమికారణములను! తా నేమి కోరె!
మానవులను గూర్చి కలశ్రీమమ్ములను నిర్చి
ప్రేమగా గురిపించి భువనముల్ నిలుపు తల్లి
ఏమి కారణమునమో! తా నేమి కోరె!
ఏమికారణమునమో! తా నేమి కోరె!!

— ◆ సప్తమ ప్రమాణము. ◆ —

వరమగు లవణసముద్రము క్రిందుగా నాగొంతులు
పృథివి తనధర్మములు నెరవేర్చునటుల,
నియమితకాలమ్ములను స్వచ్ఛనీరములు స
మృద్ధి కాఁగ మేఘుఁలందు వర్షించునటుల,
భాస్కరుండు శీతభానుండు పగలు రేయి
స్వీయకాంతులతోఁ బ్రకాశించునటుల,
నిప్పుడు విశాలములను గాలశోభలెల్లఁ
నీటమునఁ జేసి వాయువు వీచునటుల,
సకలలోకమ్ములను దయయుండు నిలిచి
నిత్యమనుశాసనము లీల నెలఁకొనునటుల,
నిప్పుల నుండు వ్యాఘ్రసింహ స్త్రీ చేయుటకొను నుండు
వ్యాపి, నంటు యమస్థిమ్మ నుండు నంటుకొనుచుఁ
నుల్లుంఘిం చేసి కష్టకంఠాలనములు
“సర్వదాననంత నమయమాతృ! చాల చిత్ర;
సారిమిచిత్రమ్ములు; వర్ణింప వలని కాదు
నీదు సృష్టిచాతుర్యమ్ము. నిజము: నిజము
వందనము! వందనము! నీకు వందనమ్ము!
చేసి మేసినను భావింప లేదు. లేదు,
నీదుసృష్టిచాతుర్యమ్ము. నిజము; నిజము,
వందనము! వందనము! నీకు వందనమ్ము
అంచు మొక్కించి తలఁపఁ జేయుంగఁ గలిగె.

——

— అష్టమ ప్రయాణము —

వచ్చు మాచి తేనెల్లు కొల్పులు మోగ
ఆని 'రాఖీ' పండుగందును వెలుంగె,
కిలకిలకలను గోళ్ళ చిలుకలన్నియు కూడి
తోటలందున మునిగి తేనె నాని,
తోటలలో జాతి చిన్ని కెన్నులరుదు మాకు
రొట్టెని నమ్మి సమ్మించి తనివి గనక,
యమున్నానం తమిం తేల్చి యాలరుము గాంతమ
కిష్వంగ సుఖమునన్నృష్టి గాంచి,
చూటలు లాడించుకొను నాట లాడి చూచి.
బిడ్డతో ముచ్చటల నాడు వేళలందు
విశ్వమునాందము మాటలపనిసము కాంగ
వలను తల్లుప్రేమను పొద్దు కలదె?
తెల్లతెల్లన ప్రాకె చల్లచల్లన వేడి
యుస్తుకో తేనెల తేర్చునాడు,
పదముల తేదూడు పంటే పదములు నడ్చియు రాని
ఊరకనో నట్టింట నడచునాడు,
'అమ్మా! నాన్నా!' యంచు తనము నిసుగ గన్న పాట్లు
లాలనమున బలుకన్నోల బలుకునాడు,
కష్టమైన తొనకు నవ్వుష్ట మోము వినంగ
మాత్యమ్ముల్గను మాట లాడునాడు,
కన్నబిడ్డల గన్ను లారంగ తీరా
గాంచి, యుప్పొంగి, యానాటి పుణ్యంబు
వగరిలుంతవారు మాత్యరులం గాంచునారు
భగనే నెవరుందు రాకన్నతల్లి వింకి?

———

— కవని ప్రసవానము. —

ఆనిలో జనువులు నోళ్ళ
యువతికావేదనతోడి వెచ్చి రింటికిఁ; మహాశ్వేత
గని పోలదు జూచి పునరు,
పుణిసారంగ నాడ నోళ్ళు..మహానందము వేసి
“పక్కు నోడు, వెదని నేని మెదల్పదు.
ఘూలు దుకిష్ట మహా యిహా సె యున్న
నొసంగు నొసంగు” మనుచు గుసగుస లాడిరి
మహాడ వచ్చియున్న సుదతు లెల్ల.
“పగలెందుకను కొచ్చి ప్రేమించు దగినమురియు,
హాలొంటయుం దిక్కెవ్వ్రంబుపోతుందు పుట్ట
దనుచు నల్లన బాగడినా రతని నవ్వుచు,
నోటు విప్పను, కన్నుల నీరు గారు.
ఉన్నచోటఁ జూచి పిల్లన నొక్క యువతి
మ్మతిక లోంచుము దాని ప్రతిముఖమ్ము
పలుని గన్పిన ప్రన్ముక్ష్మెక్కి దీని
కదల దించకయుండు, రాదు కంటనీరు.
అప్పుడు మహాశ్వేత పాదిమొగ్గాను లేచి,
యంతనిచ్చిన పద్దాల నచ్చివేసి.
వేయుంగని యుద్రేవన్నమ్మ పెల్లు మనెదు
“శ్రీశ్రీ ఆశీఁ సన్నిధి! ప్రాణమున్న సిన్నాప్త” టనినదు.
కన్న బిడ్డలపయి ప్రేమకంటెఁ గలదె
ప్రియము మాయిన దింకెఁ దల్లుల హృదయమునకు!

—• కాశీకి ప్రయాణము. •—

అదిగొ బహుదిగ్దిగంతవ్యాప్తయాత్రికుల
జన్మజన్మాంతరకృతకోటి పాపకర్మ
సంక్షయంబొనరించుచున్న త్రివేణీసమ్ము
చేరఁగాఁ బారెడు పవిత్రతోయములను
గలిగి యలరారు పుణ్యగంగాభవాని
అల్లనల్లన సలిలము సల్లాపమునను
మందమారుత మొక్కటి మలయుచుండ
మెల్లగను నాక తేగమ్ము మెల్లగాక
జాయగా నావ నడచెను జలముల దవ
కాశికా పట్టణముదిక్కుగా.
హర ! హర !
శంభూ ! కాశికావిశ్వేశ ! కర్మకర్మ
మహేశ ! యని విశ్వనాథుని స్మరణఁ దేలి
విశ్వనాథ ప్రభుత్వమునందు మునుఁగ
విశ్వనాథుని తల్లి యౌ విశ్వనాథ
దర్శనము చేసి తరియించు తలఁపు గలిగి
యరుగుచున్నది నావలో నడిగా కవనము.
నాటికల నేలపాలులు, నాట్యమేళ
వ్యాప్తి యందుము నటియుచు కొక్కరాయించుచును
సంబువుల తేజు వ్రాఁగుచు సాగిశేడి
యల్లనల్లన నాగమునఁ బలఁగమును,
సలలుపైనుండి వచ్చుచు నాత్మ కెలఁగ
మెల్లగను వీచుచున్న యా చల్లగాలి,
యూరకయును తీక్ష్ణత నించిరవి యెవ్వరేని
కొంచమునకె నీరెండ తళుక్కుదనము
విరుకొలంకుల జలముల నడుమఁ దేల్చి
భూరకమున కోపి వ్యాఘ్రాకారములు,
వ్యాసమునకు మఱుగు దగ్గఱ దేగుచుంట

నెరఁగు సహస్రవహాఁవమ్ము నివుమువిరివ
బాల్యచాపల్యముల నాపైని నిత్య
నాథుఁడు పహరా చేయుచున్నాఁడు తలఁచి.
అటు నిటుఁ బహారు చేయునాయమునుగనికొనుచు
మోదముగ నిద్ర కల్పించుచుఁటే జనని
యొక్కొకొంటను సతిన్నపై ద్భుక్కు- దలిస
తల్లి కూర్చున్నది పురాణమునవేలను
కుఁడుతోఁడు చుడుసనవ్యామవేరమునకుఁడు.
అయుఁడాడు ! పశివోడు నీట పచ్చుడ్డుకొంటు !
అయునఁగు బాఁరవా ! ఏలకొఁడుమ్మను ఎదమ్ము
వహన ! కత్తల మాఁతల్లి "వగును; బిడ్డ
వహా నవుడు నాయుఁగాథ దివ్యస్వనంత
నీరములనమ్ము నుతిరె. కల్పింపుఁ డేటి
బాలుఁడుఁడు! తల్లి వొక్కడు వదన యూఁగె
కాలుఁడని విన్నాఁగెట నీటఁ జేర్చి
శేల వల్లే నూయమున్న శేల. ముసిఁగె
కన్నకనువున నేమి లాఁకనుప్పుఁదిసి !
వఁతిక్కి నరిటుఁ గొంద కొఁనుమరకములను
బాగు శీఁదుక నాఁవిటట్ సాహసముగ.
అతనమును దల్లిబిడ్డల నెండొఁ బట్టి
చేర్చి రానావలో నీక తీర్చినారు.
బ్రతికె బిడ్డడు! తల్లియుఁ బ్రతికె ధరణి!
అప్పుడు గాని, గంగ నటుఁ బడ్డబిడ్డని
చీలుముడుఁ పి యమ్మ! శ్రోయమునను
సాహసమ్ము చేసె వటుశీను నుతింపుడు !
అంత చేసె నమ్మ యేమి మైన !
ముందు వెనుక లాక్కయుండు నెంచఁగ నీదు;
బలముగలిమి లేమి తలఁప నీదు ;
తన్నుఁ గూర్చి తలఁపు తలఁపఁగా నీదు
కన్నతల్లి కన్నకడుపుప్రేమ.

— ఏకాదశప్రకరణము —

కర్మములచేత జన్మముల్ కలుగుచుండు
జన్మములు కల్గుచుండగా జన్మ కిందు
సార మింతయు లేదనరాదు వింక
మనసు పొరలాడు పరుగుచు మునిగి మునిగి
తేలి తేలియు మునుఁగుచు తేలుచుండి
సుఖము లన నేమొ యనెడి దుఃఖములకును
మూల కారణము నైన రాగదుఃఖములకు
చిక్కి చిక్కుము బుద్ధికల్ చిక్కి కాఁగ
దోషాదమ్మును కేసుకు క్రోధఁగాక
సత్వరము కానిమేటి గుణముండ నేది?
సత్వరము కానిమేటి దుఃఖమిది నుండు
గలుగ ముక్తి కవశ్యమౌ బలమె వలయు.
ముక్తి దొరకు కర్మరాహిత్యమువలన గాక?
కర్మములనుండి విడివడ గలుగుశక్తి
తొలుదల గల దో కాని పరిస్థితిలు గాక?
విద్య నేర్చి నేర్పువిద్యల గాదె
కర్మబంధాల మోక్షమొసఁగ ద్రెంచి
కర్మముక్తియు జనిముక్తి కాంచు నగును.
పుట్టకయు విద్య నేరిచి బోధలు ? కాన,
జన్మముక్తికి జన్మంబు సాధనంబు.
జన్మ మనిన తల్లిదండ్రుల సౌఖ్య మగును

అందు నవమాసములు మోసి యాత్మగర్భ
గోళమునఁ, గని, పోషించి యూర్మికోశ
ముక్తిసాధకవిద్య కొరకై నడచు
నవని నవనారి సుందరి నాయమ్మ కాదె
జ్ఞానముక్తికి మూలమమ్మ కన్నతల్లి.
తల్లి ముక్తికి మూలమ్ము తెలియ వలదె,
సర్వసంగపరిత్యాగి, సన్న్యస్త నిష్ఠుఁడు
సర్వభూతాత్మకుండగు సర్వమయుండు
శ్రీ శంకరుడు కూడ మాతృని తలఁచు నహహ,
తండ్రియును నమస్కరింపంగఁ దగినవాఁడు,
జ్ఞానము నొసంగి సన్మార్గి కా నొసంగు
గురుఁడు బ్రహ్మస్వరూపు డెంతైన తెల్పఁ
తల్లి కా కూర్మికే ప్రణమిల్లు భక్తి.
తల్లి యొసఁగు బ్రహ్మత్వ దైవతమ్ము.

— —

— ◆ వ్యా స శ్రీ మా న ము ◆ —

సద్బ్రాహ్మణులు యుదయమార్తి స్మరణ చేయు
వేదవాదములయందు చెప్పదు "మాతా" యనుపదము
ప్రతిమల మనస్సు లేక తలంచె రామకృష్ణ
పరమహంస; యవ్యాజభావమ్ము చేసి !
వెలసె మున్నగునారలు పరమశక్తి
వలచి లలితాసహస్రనామములు; కొన్ని
గోలు "శ్రీమాత" యనుపదము మొదలు చేసి
వలచినారలు; నాభావమ్ము చేసి
ప్రతిమల (మేనుగయుడమూర్తి భువనేశ్వరి)
శ్రీయుతపవని మించి మనే తేన (మేమమూర్తి,
కమగౌళ ప్రపంచమును యందుడు గాంచి, యలాటి
నల్లితో కాక పరద్వైపమ్ము లేక
"మాత" యనుపదము దైవమ్ము స్మరణ చేయు
పరమహంస వ్యాసంతగభ్రాన నిలిచెను;
వెలసి మున్న ను దేవులభావమునితము
నామములనెల్ల "శ్రీమాత" నాను నిండగ

———

— శ్రీ ఈశ్వర చంద్ర విద్యాసాగరము —

సంస్కృతము నేర్చి సాహిత్యమున మించి
శాస్త్రపారమ్ము గాంచి ప్రశస్తి గాంచి
'పండితుండు విద్యాసాగరుం' డటంచు
ప్రోత్సహించుచు కళాశాల పూజ్యులనగ
ప్రథమ సంస్కృతోపాధ్యాయపదవి నుండె
సద్గుణాగరుడు ఈశ్వర చంద్రగురుడు
విద్యయందు మిన్న బుద్ధి సన్న్యాయమునను
సదమలోదారపాంబుధి వాలినండె
పరులకష్టాలు కనఁబడఁగా బరితపించి
సాయపడుచుండు శక్తివంచనము లేక
ధరఁ బరోపకారార్థ మిదము శరీర
మనెడు సద్బుద్ధిశాలియు స్థైర్యము కలాడు
ఆత్మవిశ్వాసమునకు — స్వాతంత్ర్యగారి
రమున కేరొట్టు వేయు సర్వత్ర మందు
గర్వ మన నేమొ యెఱుఁగడు సర్వవిధుల
ననపముల సమస్త గుణ గణా శ్రయుడై నుండు
సత్పురుషుఁడౌను ఈశ్వరచంద్రగురుఁడు
"చిన్నతనమ్మున పెండ్లి కే చిన్న పడుచు
కలిగినను పర్యవసానకలుగును నడుము
తల్లి భగవతి ప్రాణ మత్తర మందు
వారించి నక్కించి తల్లిదండ్రులము బాసి
"పెండ్లి కేఁగంగ నెల నీడు లేదొక" నన
"నావగ" నని యొంటి బీర్పుఁ బ్రఖ్యాతకరము
"జనని శోకించుటట్లు నే జనకటయున్న

శుభసమయమందు నట నన్ను నా రమణమణి
శేశయానంద పరిపూర్తి చేత యాను
యాత్మ గుండు నా శోభంగ మతిశయిల్ల
నేడి తొట్టునైన దన్నుకై యేంగి యుండు
కాని నా వంటి చేయుడు నను యుండు దలచి
తనదు శొక్కలయూద నాశారపడుదు
ఖ్యాతిలును బంధుజనములు బలువు నన్ను
"నన్ను గనినన్ను కింతయానంద మొసంగ
నిండు నద్దెను మదిన్నగ శృంఖలయున్ను
శృంఖలముం బాసి తల్లి సాన్నిధ్యమున చేయు
నాదు విమలత చేయుడీ తేజము" నన
అతని మాటల కధికారి యట్టులనతి
మెట్టి నిలువిచ్చి యుంచె నా హృదయపద్మమున
పుడువములు పోవ నన్ను నప్పటికి నాదు
పోదన్నుతి క్రోసులు మొగుడు నడుమ
నడచు నే కాని మతి సాధనమ్ము లేదు
కాలు బాసలు బెరిసెడు కాల పద్ధి
నల్లమబ్బులు గగనము నల్లుకొనియె
మెరుపులో కన్నులను మిరుమిట్లు గొలుపు
మెలుపులును గుండెలదరంగ మెలుపుచుండె
బాలురము గంటకములలో నాగి యుండె
ఏది తోచకుండెడిని క్షేమముల్లనొ
నగరము దూరమ్ము నడవుడు నాగి పోదు
వెంటవచ్చిన భృత్యులు చేయబూనంగ
నాగి యొక్కింత తడ మము నకిని దించి

దుష్ప్రయత్నములు పరుగులెత్తు తొంగి చూచ్చి
వచ్చి నా విహారము వనిని; నటనలు కోపి-
న్నచిన సుంతా సంగతి; యింత నీలి
అతికి బాలస్య ఫాలు తా కోర్కెలతో
వినుగ ప్రవాహామునందున బలవృతిల
[illegible] యందుల వచ్చిన కొలువులు చేసి
చెసి, యింగాక వయసునందు క్రమగతిం
అనేకమూరమున్యాన తపస్సు వగిల
ద్వారకోర్కెలనవి; యింత దానిగుణా
నీటి, యువలీల నక్షత్ర కొగ్గి, [illegible]-
కన్నవి వస్తుమ్ములవులచేత దారుల గృహాల
"ఇంతటమను రాగ నటేలోని విరాళ్ళని" నే
బందుల లోలోన జాలు మున్నులను తల్లి
కొడుకు భక్తియు వినయముల్ గనుగొని
నాశ్య విధ్యాన సంతృప్తి తల్లి సుదతి
జనని భగవతి యాశ్చర్యమున్ [illegible]
తే, తనయునకు గోచరము తెల్ప, కొనగు
నియమము కంటు మహాత్మ్యముల విడి చి,
"కోరికను సమ్మనను తేజ నా మాయ" దనుచు
"బాలుని సంకల్పము సఫలమ్ము కావలె" నని,
తల్లియును ఆశ్రమమున సంతసిల్లి కంత
సమమునారించు వగచు మూర్ఛనమాగ!

[illegible]

మా గృ హా ॥

— ఆ దా స్య శృంఖలము —

పుణ్యక్షేత్రములు వేదమంత్రముల గన్న
క్షేత్రరాజమ్ము గాసినవారలు [illegible]
[illegible] నగముపరితమ్ము [illegible]
జననికి సత్ క్షేత్రనిలయ 'నమస్కార' మనరె.
స్వర్గాలను కట్టి దేవతాస్థానములను
కట్టి ప్రతిష్ఠించియును వారి సమాధి తోట్ల
నిండు వంద నోముఫలమ్ము నోచిన నగము
జననికి గృహలక్ష్మి 'నమస్కార' మనరె.
భూమాతయను సీతలను అంతఃపురముల
పుణ్యముల క్షేత్రలతలు పాత్రలను
కొండగ నదులు కానము ఫలమ్ము పొంగిన నగము
జననికి ప్రతిష్ఠగను "నమస్కార" మనరె.
వేదములకుక్షము గ్రోలించి విరజాతలను
మంత్రములు మునీశ్వరుల తంత్రము తపము
[illegible] ఫలమ్ము గాంచిన [illegible]
జననికి భాగ్యవంత 'నమస్కార' మనరె.
[illegible] మ్మె పాలను మంచి
[illegible] ప్రసాదమ్ము భక్తిం గొలచి
[illegible] ఫలమ్ము కలుగగ [illegible]
జననికి ప్రార్థనతో 'నమస్కార' మనరె.
ఏమన్నది యానందాం [illegible]
[illegible] నిండారిన
చిత్రమును మాతృమని [illegible] సేయ
"తల్లి! భారతి! జయ" యని నమస్కార మనరె.

———

—॰ పంచవటీ ప్రవచనము ॰—

...రుంధతి, యీమాయవకొలెవ్వరగన్న,
...ప్రేమంప్రియునిపై నవలాలు నాకు
మారుగాలేల. నన్ను తిరవప్పుడు
వాకిటను రోజు లోనిన వస్తు వందు
ఉంటె నీచేత, నాచేత నిల్లు మాలగ
...దాన నిను నచ్చినవాట కొంకటి
...యు చేసినచేసికో కోటకుండి
యుంటుకగ దైకి నగయు పసివ
వింటు నుంటు చేసి బట్టలో మాతయు వసుం
దిలితో నిలువుండి. నెలువ్వ తా నిసియు వినవ
యుంటేనె యా యురుంధతి '...' యుండుము
బటికి లోనికి పోయి కోకలిలిలంవు
సాంత మునయుంచు లేకుంక సుంత తేంచి
తల్లిమాటను గణికి బట్టు లేగును గాక!
అంతరిక్షమున్నాగను రోజ లాలొలె యుండెను.
ఇంట బయట బాలి బయటకి వేగుమంచి
వస్త్ర దండుము నుండె నా భామ గాంగ
తొవ్వుబుట్టల బాపురే! నేనుమింత!
తల్లి తన్ను లు కగను మైపతికన్ను
తల్లిమాటభక్తి, యుద్ధాన దైవభక్తి,
భక్తి కలిగినః గలుగునే క్రమ బుద్ధి
దూరమాయనమున్ది యెంపు నద్దారి బట్టి
యునిగెడు నళేమ్మభగవాను డిద్ది కనికారా:
గని యుతుంధతిః గను తెంతు ప్రాయము వదిని
తొంచ్చి తలవూచి దలదనాంచి తచ్చి నమువ
దనరు నహాధర్మ చారిణీను గ్రహించి
నులచి యూరెన్ని యురులంవుక తెలియు నడిగె.